

การคุ้มครองสิทธิของเด็กชั้นก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ

วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

THE PROTECTION OF CHILD RIGHTS AT PRETRIAL PROCESS UNDER THE ACT ON THE ESTABLISHMENT OF AND PROCEDURES FOR JUVENILE AND FAMILY COURT, B.E. 2553

ศันสนีย์ นลสุत्री¹ และศิริโรจน์ รัฐประเสริฐ²

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (memoradum.16@gmail.com)

² อาจารย์ประจำ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (siriroj.ra@gmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินคดีเด็ก ตลอดจนเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะเด็กโดยไม่รวมถึงเยาวชนจากการศึกษาพบว่า การสอบปากคำเด็กในปัจจุบันยังไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบปากคำเด็กที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือการสอบปากคำเด็กในบางครั้งสภาพความพร้อมของเด็กอาจไม่อำนวยต่อการสอบปากคำดังกล่าวทำให้ในการสอบปากคำจะต้องใช้ระยะเวลาเพิ่มขึ้นเกินจำเป็น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการปล่อยตัวชั่วคราวเด็กที่ล่าช้าออกไปประเด็นที่สองพบว่า ระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 20 ปี กับเด็กที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่สอดคล้องกัน กฎหมายกำหนดให้มีการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นเด็กที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี และประเด็นสุดท้ายพบว่า บทบัญญัติมาตรา 86 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ยังเปิดช่องให้เด็กซึ่งกระทำความผิดซ้ำสามารถได้รับการพิจารณาตามเงื่อนไขมาตราดังกล่าวได้ ซึ่งอาจส่งผลทำให้เด็กไม่สำนึกผิดต่อความผิดที่ได้กระทำ เพราะกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถที่จะข่มขู่ ยับยั้ง ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กได้

จากการศึกษาผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ประการแรกควรกำหนดหลักเกณฑ์ปฏิบัติในการสอบปากคำผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กที่มีอายุไม่เกิน 15 ปีไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้อยู่ภายใต้ความคิดเห็นของสหวิชาชีพในการพิจารณาถึงความเหมาะสมของสภาพจิตใจ ความพร้อมของเด็กระหว่างการให้ปากคำ ประการที่สอง ควรกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวของผู้กระทำความผิดซ้ำให้สอดคล้องกัน และประการสุดท้ายจากสถิติการกระทำความผิดซ้ำของเด็กที่เพิ่มสูงขึ้น ในช่วงปี 2552 – 2556 จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 86 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในวาระท้าย ความตามมาตรา 86 นี้ไม่รวมถึงกรณีของเด็กซึ่งเคยได้รับสิทธิในวาระข้างต้นมาก่อนแล้ว และได้กระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกในภายหลัง

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิของเด็กชั้นก่อนฟ้อง, เด็กที่กระทำความผิด

ABSTRACT

This thesis aimed to study problems caused by proceeding of child case and related to using of special measures instead of criminal proceeding under the establishment of and procedures for juvenile and family court B.E. 2553. The research focused on child only not include juvenile. The study revealed that: Firstly, there was not any stipulation of current rules for child interrogation in consistency with the purposes of the law to protect child rights particularly i.e. some of interrogations took excessive time and effected to delay the provisional release of child. Secondly, there was some inconsistency in the Criminal Procedure Code about duration of the detention of accused between person with more than 20 years old and child less than 15 years old. Finally, it was that Section 86 of the establishment of and procedures for juvenile and family court B.E. 2553 opened a gap for recidivists to be allowed under conditions of such section and they may not be repented of their misconducts due to such section could not prohibit, restrain and prevent any child recidivisms.

For being guidelines to solve problems mentioned above, therefore, the researcher had some suggestions as follows: Firstly, rules of child interrogation shall be stipulated for child less than 15 years old particularly by conducting under the opinion of interdisciplinary with careful consideration of children's mind and readiness during interrogation. Secondly, duration of the detention of accused shall be stipulated consistently. Finally, because of higher rate of child recidivism during B.E. 2552-2556, the last paragraph of Section 86 of the establishment of and procedures for juvenile and family court B.E. 2553 shall be included the case that child who had already used such rights stipulated in above paragraph and made recidivism later.

Keywords: Protection of child rights at pretrial process, juvenile

1. บทนำ

เด็กที่กระทำความผิดอาญานั้นในทางวิชาการยังไม่ถือว่าเป็นเด็กเหล่านี้เป็นอาชญากร ความผิดที่เด็กกระทำนั้นแตกต่างกับที่ผู้ใหญ่กระทำทั้งในแง่เจตนาและการกระทำ เพราะเด็กย่อมมีความยังคิดน้อยกว่าผู้ใหญ่และ ควรแก้ไขเสียแต่ในวัยเด็ก การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น ตรงกับคำว่า “Juvenile Delinquency” ซึ่งในทางวิชาอาชญวิทยาและทัณฑวิทยาไม่เรียกเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดว่าเป็นอาชญากร ในการปฏิบัติต่อเด็กจึงต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กเป็นสำคัญโดยปฏิบัติในลักษณะแก้ไขเยียวยามากกว่าที่จะลงโทษ (สง่า ลินะสมิต, 2523:5) สำหรับประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อให้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนนั้นเป็นไปตามหลักสากลขณะเดียวกันก็มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้ได้รับประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติก็ยังพบว่าขั้นตอนการปฏิบัติต่อเด็กนั้นยังส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็ก ในงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิของเด็กโดยมิได้รวมถึงเยาวชนซึ่งตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ได้ให้นิยามคำว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ ซึ่งควรจะได้รับ การปฏิบัติจากรัฐที่แตกต่างกับเยาวชนที่กระทำความผิด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิของเด็กตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อจะได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินคดีเด็ก ตลอดจนเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะเด็กโดยไม่รวมถึงเยาวชน

3. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย คำอธิบายกฎหมาย และบทความวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศ เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการ เอกสารรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ รวมทั้งข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต แล้วนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงนิติวิธี (Juristic Method Analysis) เพื่อสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อเยาวชนและเด็กผู้วิจัยพบว่า บทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดนั้นอาจไม่เหมาะสมที่จะนำมาปฏิบัติต่อเด็กจึงควรมีมาตรการหรือวิธีการปฏิบัติแตกต่างกันระหว่างผู้ต้องหาเด็กและผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนเหมือนกรณีการจับกุม ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจใช้วิธีการจับกุมเด็กและเยาวชนที่ต่างกัน ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาเฉพาะกรณีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ซึ่งควรจะได้รับปฏิบัติจากเจ้าพนักงานตำรวจอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับวัยของเด็กและเป็นไปตามเจตนารมณ์ดำเนินคดีอาญาที่มุ่งในการแก้ไขปัญหาและการฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษา ดังนี้

4.1 ปัญหาหลักเกณฑ์การพิจารณาเกี่ยวกับการสอบปากคำ

จากการศึกษาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 78 ซึ่งกำหนดเพียงกรอบเวลาในการทำสำนวนการสอบสวนซึ่งเป็นไปตามกระบวนการดำเนินคดี ในทางปฏิบัติจึงไม่ปรากฏว่าในการสอบปากคำเด็กแต่ละครั้งนั้นว่าจะต้องปฏิบัติต่อเด็กอย่างไรในระหว่างที่สอบปากคำ ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าหากไม่มีหลักเกณฑ์การพิจารณาเกี่ยวกับการสอบปากคำแต่ละครั้งไว้ อาจเกิดปัญหาในการปฏิบัติที่ส่งผลเด็ก อาจทำให้ใช้ระยะเวลายาวนานก็อาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของคำให้การ ซึ่งหากในทางปฏิบัติกระบวนการสอบปากคำเด็กได้มีผู้เกี่ยวข้องในการสอบสวนได้รับข้อมูลของคดีก่อนที่จะเริ่มสอบปากคำ และทราบเป้าหมายในการถามก่อนที่สอบปากคำจริงอาจส่งผลให้การใช้เวลาในการสอบสวนแต่ละครั้งใช้เวลาไม่มากนัก นอกจากนี้การสอบปากคำเด็กต้องกระทำโดยรวดเร็วและไม่ควรให้เด็กต้องรอนาน ทั้งนี้เพราะความจำเหตุการณ์เด็กนั้นมีจำกัดและการที่จะให้เด็กต้องมานั่งรอเพื่อให้การต่อพนักงานสอบสวนอาจทำให้เด็กไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนก็ได้ อีกทั้งหากการสอบปากคำใช้เวลานานเด็กอาจจะรู้สึกเบื่อ และจะรู้สึกว่าคุณบังคับ อาจจะได้อะไรจริงไม่เป็นประโยชน์ในคดี รัฐควรจะเห็นความสำคัญของเด็กแก่คุณค่าของเด็กมากยิ่งขึ้น โดยเน้นที่ตัวเด็ก

และประโยชน์สูงสุดของเด็ก และต้องมีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้านเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่จะนำไปสู่ประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก (ไพรัช บวรสมพงษ์, 2548, น. 43)

จากการศึกษากฎหมายเด็กของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้กำหนดให้กระบวนการสอบสวนเด็กของเจ้าพนักงานตำรวจจะถูกดำเนินการตามความเชื่อของการมุ่งพัฒนาเด็ก (The Spirit of Contributing to the Sound Development of Juveniles) และครอบคลุมถึงบุคลิกภาพ ความประพฤติ บันทึกรักบี้หลัง การศึกษา ภูมิหลังครอบครัว เพื่อน หรือผู้ร่วมกระทำผิด รวมทั้งข้อเท็จจริง สาเหตุและแรงคลใจในการกระทำผิด การสอบสวนคดีเด็กควรกระทำอย่างรวดเร็ว ได้ (วารุณี จันทร์ทอง, 2556, น. 122-123) แม้ว่ากฎหมายเด็กของประเทศญี่ปุ่นนั้นจะไม่ได้ไม่กำหนดชัดเจนถึงกรอบระยะเวลาการสอบปากคำเด็ก แต่บทบาทของพนักงานสอบสวนในการสอบปากคำเด็กนั้นมีความแตกต่างจากบทบาทของพนักงานสอบสวนของประเทศไทยที่ยังมุ่งค้นหาความจริงในคดีเป็นสำคัญ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรจะกำหนดการหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติระหว่างการสอบสวนแต่ละครั้งให้ชัดเจน และมุ่งเน้นหาสาเหตุในการกระทำความผิดมามุ่งค้นหาความจริงในคดีเป็นสำคัญ

4.2 บทบาทของพนักงานสอบสวนในการควบคุมตัวเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหา

จากการศึกษาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 78 วรรคสองซึ่งกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการภายใน 30 วันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับ หรือปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน หากในกรณีที่ไม่สามารถยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนด 30 วัน พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการคัดฟ้องโดยมีหลักเกณฑ์คือ (สมชัย ธีฆาอุตมากร, 2554, น. 75)

1) กรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลได้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าว (30 วัน) ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอคัดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกิน 15 วัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

2) ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้คัดฟ้องครบสองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอคัดฟ้องต่อไปอีก โดยอ้างเหตุจำเป็นศาลจะอนุญาตตามคำขอนั้นได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ในกรณีเช่นนี้ ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้คัดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกิน 15 วัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เมื่อรวมเวลาแล้วความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะมีเวลาดำเนินการในชั้นสอบสวนและชั้นอัยการได้สูงสุด 90 วัน

ระยะเวลาดังกล่าวส่งผลให้เด็กที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัวจะต้องถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจซึ่งถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และหากพนักงานสอบสวนยังทำสำนวนไม่เสร็จไม่สามารถยื่นฟ้องได้ทันเวลา 30 วัน พนักงานสอบสวนต้องขอคัดฟ้องต่อศาล เด็กก็จะต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจต่อไปจนกว่าจะมีการฟ้อง ผู้ศึกษาเห็นว่ากรณีที่ให้เด็กที่มีอายุไม่เกินสิบห้าปีเข้าไปอยู่ในสถานพินิจซึ่งมีลักษณะถูกจำกัดเสรีภาพนั้น แต่ระยะเวลา

ที่ต้องถูกควบคุมตามระยะเวลาของการผิดฟ้อง ได้แก่ 30 วัน 60 วัน หรืออาจจะถึง 90 วันแล้วแต่กรณีจึงถือเสมือนว่าเด็กถูกลงโทษ อีกทั้งหากเปรียบเทียบกับระยะเวลาในการผิดฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้กับผู้ต้องหาในคดีทั่วไปหรือผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่จะมีระยะเวลาสูงสุด 84 วันเท่านั้น จะเห็นได้ว่าการผิดฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นมีระยเวลาน้อยกว่าการผิดฟ้องของเด็ก

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า เด็กที่มีอายุไม่เกินสิบห้าปีที่ตกเป็นผู้ต้องหา นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวเด็กนั้นไว้ หรือหากจะใช้อำนาจการควบคุมตัวเด็กจะกระทำได้อต่อเมื่อมีความจำเป็นตามที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามหลัก “การปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก การควบคุมตัวเป็นข้อยกเว้น” กรณีที่สามารถใช้อำนาจควบคุมตัวได้ เช่น เด็กมีพฤติการณ์หลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงต่อพยานหลักฐานเป็นต้น อีกทั้งกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ยังได้กำหนดให้ “การควบคุมตัวไว้พิจารณาคดีควรเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะใช้ และใช้ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้” ผู้วิจัยเห็นว่า เด็กซึ่งมีอายุไม่เกินสิบห้าปีนั้น ต้องมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งซึ่งเด็กย่อมต้องพักอาศัยอยู่กับบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือองค์กรดูแลเด็ก ผู้วิจัยจึงไม่เห็นเหตุที่จำเป็นต้องมีการกำหนดให้เด็กนั้นอยู่ในอำนาจของรัฐในระหว่างการทำสำนวนของเจ้าพนักงาน

จากการศึกษากฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า ในบางรัฐจะไม่ใช้วิธีประกันตัวเด็กและเยาวชนเนื่องจากเห็นว่าเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการปล่อยตัวโดยมอบให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองอย่างรวดเร็ว ในโอกาสแรกอยู่แล้ว แต่บางรัฐยินยอมให้มีการประกันตัว ซึ่งมีเด็กและเยาวชนจำนวนน้อยมากที่ได้รับปล่อยตัวโดยใช้การประกันตัวเป็นหลัก เพราะกฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนของรัฐเกือบทั้งหมดมีข้อจำกัดที่จะไม่ให้ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในระหว่างรอการพิจารณาคดี จึงไม่จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการประกันตัวแต่อย่างใด สรุปได้ว่าเด็กและเยาวชนจะได้รับการปล่อยตัวให้ไปอยู่กับบิดามารดาเป็นหลัก (จริยชาติ มิตร์สูงเนิน, 2548:33)

ดังนั้น กรณีเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนี้ควรจะได้รับปล่อยตัวโดยการมอบให้บิดามารดา หรือองค์กรที่ดูแลเด็กในกรณีเด็กที่ไม่มีครอบครัว โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวไว้ในอำนาจของรัฐ

4.3 ปัญหาเงื่อนไขในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

โดยที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 กำหนดเงื่อนไขสำหรับเด็กและเยาวชนที่สามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้

- 1) คดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี จะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษที่เกิดจากความผิดโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 2) ผู้กระทำความผิดต้องสำนึกในการกระทำก่อนที่จะมีการฟ้องคดี
- 3) ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นปฏิบัติเพื่อบรรเทา ทดแทนหรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อชุมชน แต่ก่อนที่จะมีการจัดทำแผนขึ้น
- 4) ผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดต้องให้ความยินยอม

เงื่อนไขข้อ 1) สามารถอธิบายได้ ดังนี้ “การได้รับโทษจำคุก” หมายถึง การรับโทษจำคุกจริงตามคำพิพากษาซึ่งถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก และในความคิดที่รับโทษนั้นมิใช่ความคิดที่กระทำโดยประมาท หรือความคิดลหุโทษ (วิมล ศรีจันทร์, สืบค้นจาก <http://www2.djop.go.th/imf/ay86.pdf>) ดังนั้น เด็กหรือเยาวชนที่ยังอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการพิจารณาให้นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ ได้แก่

- (1) เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือ
- (2) เคยรับโทษจำคุกแต่เป็นความคิดที่กระทำโดยประมาท หรือความคิดลหุโทษ
- (3) หากศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่รอการลงโทษไว้ ต้องถือว่าไม่เคยรับโทษจำคุก หรือ
- (4) ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่เปลี่ยนโทษเป็นฝึกอบรมก็เช่นกันถือว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น ไม่เคยได้รับโทษจำคุก

จากกรณีการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวอาจจะมีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำ ที่ยังสามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้อีก

จากการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีปัญหาในการบังคับใช้เนื่องจากเงื่อนไขยังไม่มีความชัดเจน ขณะเดียวกันก็ยังเป็นช่องว่างให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้ อาจส่งผลให้เด็กนั้นไม่ได้มีความสำนึกถึงการทำความผิดของตนเองอย่างแท้จริง เพราะเห็นว่าหากตนกระทำผิดและยอมรับเงื่อนไขที่จะเข้าสู่แผนแก้ไขฟื้นฟูตามมาตรา 86 ก็ไม่ต้องถูกดำเนินคดีเด็กก็จะไม่เกิดความเกรงกลัว อีกทั้งพิจารณาจากสถิติจำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ เมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั้งประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2556 พบว่าจากสถิติดังกล่าวนี้เด็กที่กระทำผิดซ้ำในแต่ละปีมีจำนวนสูง

ตารางที่ 1 แสดงสถิติจำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ

	ปี พ.ศ.				
	2552	2553	2554	2555	2556
จำนวนคดีที่จับกุมทั้งสิ้น	46,371	44,057	35,049	34,276	36,763
จำนวนคดีที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ	6,294	5,559	4,125	6,849	7,490
ร้อยละของคดีที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ	13.57	12.62	11.77	19.98	20.37

ที่มา : <http://www.djop.go.th/stat/statbetween2008-2011/item> (10 มีนาคม 2560)

และจากการศึกษากฎหมายของนอกจากนี้เมื่อได้ศึกษากฎหมายของประเทศออสเตรเลียที่มีการดำเนินการทั้งในระบบที่เป็นนโยบายท้องถิ่น (Local policy) การประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมาย The Young Offenders Act 1993 ใน South Australia The Young Offenders Act 1993 มีเจตนารมณ์ที่จะสร้างหลักประกันให้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้ได้รับการดูแล แก้ไข และแนะแนวทางที่จำเป็นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้กลับมาเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน เมื่อเด็กและเยาวชนยอมรับว่าได้กระทำผิดซึ่งเป็นความผิดเล็กน้อยและไม่ร้ายแรงและได้กำหนดคดีที่สามารถใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ ต้องเป็นคดีที่ไม่มีความรุนแรง คดีความรุนแรงในครอบครัว คดีล่วงละเมิดทางเพศ หรือเป็นผู้กระทำผิดซ้ำจะต้องส่งไปยังศาลเยาวชนไม่สามารถใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ (สุมาลี วงษ์วิจิต และคณะ, 2551, น. 41-44)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ประเทศไทยไม่ควรอนุญาตให้เด็กที่เคຍกระทำคามผิด หรือกระทำคามผิดซ้ำทุกกรณีทั้งที่เคຍเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูและสิ้นสุดกระบวนการไปแล้ว หรือกรณีศาลมีคำพิพากษาแต่ให้รอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ เนื่องจากหากอนุญาตให้เด็กที่ได้ออกจากคุกแล้วสามารถเข้ามาสมัครการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้ก็อาจจะส่งผลให้เด็กนั้นไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไม่เป็นที่ไปตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง

5. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การดำเนินคดีอาญาเด็กยอมได้รับความคุ้มครองโดยหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาเช่นเดียวกับคดีที่ผู้ใหญ่กระทำคามผิดเนื่องจากการดำเนินคดีอาญาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน สำหรับประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2553 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้มีการปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว รวมไปถึงกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบซึ่งหากดูจากการเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัตินี้ได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขรายละเอียดต่าง ๆ มากมายไม่ว่าส่วนของชั้นสอบสวน จับกุม กระบวนการพิจารณา การตัดสินคดี ตลอดจนการกำหนดในส่วนของการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในระดับสากลนานาประเทศได้เล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กจึงได้มีการรับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1990 สำหรับประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2535 และอนุสัญญามีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน พุทธศักราช 2535 ส่งผลให้ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของอนุสัญญาดังกล่าวตลอดจนข้อปฏิบัติตามมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติโดยการบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในทุกด้าน ประเทศไทยได้มีการรับรองสิทธิต่างๆที่ เด็กควรจะได้รับไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ เด็กถือเป็นความมุ่งหวังของครอบครัวทุก ๆ สังคมจึงให้ความคุ้มครองและพัฒนาเด็กของตนอย่างดีที่สุดเพื่อให้การพัฒนาประเทศมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรบุคคลย่อมต้องมีคุณภาพ การที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ จำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดู การได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัวจึงมีความสำคัญ และอาจกล่าวได้ว่า “สถาบันครอบครัว” ถือเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญในการสร้างรากฐานชีวิตของเด็กให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างมีศักยภาพ และทำหน้าที่ในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู การให้การศึกษา และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนและวิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อกัน

ดังนั้นในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กนั้นควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวเป็นสำคัญด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น 3 ประเด็นปัญหาแล้วนั้น เพื่อให้เด็กที่เป็นผู้ต้องหาได้รับประโยชน์สูงสุดเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติระหว่างการสอบปากคำเด็ก ซึ่งไม่ปรากฏว่าได้มีการกำหนดวางหลักเกณฑ์ให้เจ้าพนักงานปฏิบัติ ทั้งในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และประมวลตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2545 แต่อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรได้ให้การวางหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติระหว่างการสอบปากคำ โดยอาจออกเป็นระเบียบในการปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงานในระหว่างการสอบปากคำเด็ก ดังนี้

“หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติระหว่างการสอบปากคำผู้ต้องหาเด็ก ดังนี้

(1) เจ้าพนักงานต้องคำนึงถึงสภาพทางจิตใจ และความพร้อมของเด็กในระหว่างการให้ปากคำ

(2) การพิจารณาสภาพความพร้อมของเด็กระหว่างสอบปากคำตาม (1) ต้องอยู่ภายใต้ความเห็นของสหวิชาชีพ”

2. สำหรับกรณีของปัญหาบทบาทของพนักงานสอบสวนในการควบคุมตัวเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหา พบว่าตามมาตรา 78 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวฯ กำหนดให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการของศาลเกี่ยวกับการมัดฟ้อง จากการศึกษาจากผู้ต้องหาเด็กซึ่งมีอายุไม่เกินสิบห้าปี ไม่น่าจะมีเหตุจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวไว้แต่อย่างไรจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าสู่การมัดฟ้อง ควรมอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือองค์กรที่ดูแลเด็กขณะนั้น ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เน้นมอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองเป็นสำคัญ

3. จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเงื่อนไขในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ที่กำหนดเป็นเงื่อนไขตามมาตรา 86 เกี่ยวกับปัญหาการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง โดยแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 86 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในวรรคท้าย ความตามมาตรา นี้ไม่รวมถึงกรณีของเด็กซึ่งเคยได้รับสิทธิในวรรคข้างต้นมาก่อนแล้ว และได้กระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกในภายหลัง

ซึ่งหากได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วย่อมส่งผลให้เด็กที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกได้รับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือได้รับโทษจำคุกหรือรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษมา ไม่สามารถเข้ามาใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้อีก

จากการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และแนวทางแก้ไขที่ได้นำเสนอข้างต้นนั้น ผู้ศึกษามุ่งเน้นให้เด็กนั้นได้รับประโยชน์สูงสุดซึ่งเป็นไปตามหลักของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของเด็ก ค.ศ. 1989 เป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- จิริชาติ มิตรสูงเนิน. (2548). การคุ้มครองสิทธิของเด็กในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะการปล่อยชั่วคราวชั้นก่อนฟ้อง. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วารุณี จันทร์ทอง. (2556). มาตรการในการสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดอาญาตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพรัช บวรสมพงษ์. (2548). การคุ้มครองเด็กผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมล ศรีจันทร์. หลักเกณฑ์ และวิธีดำเนินการตามมาตรา 86 โดยการใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน. หน้า 3 สืบค้นจาก <http://www2.djop.go.th/imf/ay86.pdf> (15 มีนาคม 2560)
- สถิติจำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ. สืบค้นจาก <http://www.djop.go.th/stat/statbetween2008-2011/item> (10 มีนาคม 2560)
- สุมาลี วงษ์วิจิตร และคณะ. (2551). โครงการวิจัยเรื่องการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน(มาตรา 63) ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร. เสนอ สำนักกิจการยุติธรรม กรุงเทพมหานคร.
- สมชัย ฑีฆาอุตมากร. (2554). พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
- มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง)